

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Glossa super Ecclesiasten - Cod. Aug. pap. 14

[Reichenau], 1401-1445

Registrum de vita et statu heremitarum

[urn:nbn:de:bsz:31-84703](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-84703)

viam iusticie q̄ post agnitione vtriusq̄ comiti & itē tamē viciis aduocatio-
sunt et subblota involutabro luci Si quis ergo suadente dyabolo per agē temptant
m̄si in curabilis necessitas compulsi exgūctur om̄odis ab ep̄o sine aetis pre-
latis quo usq̄ ad p̄ns p̄p̄tā redcat q̄ p̄ter d̄m p̄mittus degerat Non ē queri
a solitariis m̄iā boni op̄is sed finis quia de fine suo vnus quisq̄ iudicabit non
deuita p̄nta dicente d̄ns per p̄phetam qualem te in venero talem te iudico Et
enī q̄ p̄uus est qui b̄n̄ incipit sed male finit q̄isacōz sua Sicut iudas q̄
b̄n̄ cepit male aut finit paulo uero male sed b̄n̄ finit Cepisse ē multo rō
sed ad t̄lmen celsitudinis paucoz q̄ arto m̄hoantibz p̄m̄ p̄mittit sed p̄
seuerantibz datur dicente d̄ns qui perseverauit usq̄ in finem hic saluus est
Si autē solitarius aliquis id securū se p̄ntat de solitariā vita aliqui posse disce-
dere q̄ in ip̄o p̄p̄to b̄n̄ incurrit q̄ sibi m̄lād laborauit hic talis agit
si aliquis onerata mercibz nauim de portu soluat et tempestatibz tradat
et ad scopulos atq̄ saxa detorqueat hic talis respiciat q̄ meriti et quā
lubrica sint op̄itūs uite hom̄i de quibz per salomone d̄i Nescit homo v-
trū amore an odio dignus sit sed om̄ia in fut̄a resuānt merita Idō q̄ de
p̄ntis nemo securū sit q̄ p̄ns solitariōz q̄isatio p̄babilis sit meriti t̄n
ē hom̄ibus quo sine fine destinaū Tūc ē felix ē et beata corp̄ querfacio
et t̄n̄ placet deo corp̄ q̄isatio q̄n̄ absq̄ illo erroris t̄ribacōis ne naufragio
adoptatō finem p̄fectione q̄ p̄sp̄o curpi p̄uenit Quia p̄ter p̄udent-
solitarij hanc regulā breuiter de p̄p̄o floribz p̄p̄t̄as collectā p̄p̄o pat̄rō
exemplis hinc inde m̄iā p̄dula meditacōe per legere et p̄ singula v̄ba
distūte atq̄ memoie q̄mendare et d̄ma auxiliante grā iuxta suas vias
ad implere q̄s ad cand̄ gloriā valeatis p̄uenire d̄m nec otia v̄dit n̄
audire nec in cor hom̄is ascendit quā p̄parauit deo diligētibz se ip̄o
op̄iculante cuius honor et gloriā atq̄ potestas p̄manet in secula seculi Amen

Sc̄a mater ecc̄ia sancte mit̄ et app̄bat duo genera monachorū
tamq̄ filios sui v̄tē v̄z cenobitas et heremitas Cenobitarū sta-
tū idem claustraliū sedes ap̄lica app̄bat p̄ certas regulas sub quibz m̄litiā
obedientes suis sup̄ioribus et p̄latis p̄dm̄ reglās et q̄statūes suas

Et dicitur religiones pbate que vniue sub regibus heremitarum statim statim mī ecclia
 per sacra pphand laudabile predicat et affirmat ee pbata q̄ laudabilis et pbata sit
 patet per s̄m̄ ierō̄ doctorē egregiū ecclē m̄lō qui m̄tulat̄ vitas p̄m̄ q̄ recipit cetera
 tamq̄ exemplar vite celestis ut indeceto in m̄t̄ xv di. Sed rōna ecclē vlii go
 lausus papa inter alia sic dicit. It̄ vitas p̄m̄ anthoni pauli hilarionis martharij
 et om̄ heremitarū q̄ t̄m̄ vir beatissim̄ scribit herō̄ cū or̄ honore suscipim̄ quē lib̄
 s̄m̄ ierō̄ in quatuor libros distinguit. Dicit em̄ in p̄mo lib̄ plagi. Sit b̄ndict̄ deus
 qui vlt̄ om̄es homines saluos s̄i et ad agnitiōē vitans venire. Qui iter v̄m̄ di
 rexit in egyptū in quo iudi thesaurū ih̄d̄ xpi in hūis absconditū vasculis t̄m̄
 v̄tute pietatis exercitia apud egyptij mōchos h̄ntur quorū exemplis in flamat̄
 humana mens horreste sc̄ali contagio amare quietā et tranquillā vitā q̄nta
 eis in erat tranquillitas tantis q̄ in oleuerat eis affectus bonitatis ut merito de
 eis dixeret in psalmo pax multa diligentib; legem tuā dñe. Conm̄nceat ergo p̄
 heremid̄ dispersi et sp̄atis cellulis sed calitate cōnexi. Sed et illud m̄m̄ est ad
 semper optima queq̄ rara sint aliis t̄m̄ cōm̄q̄ p̄ter quemisse et ut m̄o in m̄si
 sint et v̄tutib; incompatibiles. Sūt et alij in subvrbans locis alij per rura et
 plures et egregij v̄tū per heremid̄ dispersi. Et velud quiddā celestis exercitiū in pro
 metu positus atq̄ in tabernaculis degentes obediāz p̄ceptorū regis semp̄ intenc̄t̄
 armis omn̄id̄ p̄m̄gnantes et p̄tū fidei p̄tetti regnū sibi celeste q̄quirūt. Sūt
 em̄ or̄nati morib; quieti leues tranquilli et caritatis v̄m̄culis velud germani
 constati ad emulacōm̄ v̄m̄ v̄tūm̄ ingentes exercent agones. Studet em̄ amiss̄q̄
 clemencior alt̄o h̄m̄lior benignior ac patientior in veniri ut dubitari nō debeat
 v̄m̄ m̄itis ad huc stare m̄itis st̄m̄ quorū in hoc volum̄e vita p̄fulget qui
 m̄do relicto herem̄ secreta v̄mant̄ hōid̄ m̄itis subleuāis in dñe fidois. It̄
 in p̄logo lib̄ t̄cij sic dicit. Frequēt̄ amē s̄ib; flagitatis ediffere vob̄ de peregrinacōe
 m̄a qualiter fides xpi in oiente floreat que pax quies que vita st̄m̄ herem̄
 tarū vel instituta monachorū put̄ in heremo xpiams v̄m̄ licet q̄m̄q̄ r̄p̄m̄
 et v̄tutib; in seruis suis xpiis opetur v̄m̄ aduūz arōib; explicabo. It̄ in p̄
 logo lib̄ q̄t̄i dicit sic beatissimo et aduūz p̄p̄tūm̄ t̄m̄ circa vitā st̄m̄ p̄m̄ enar
 rare vitā uiuorū ac mulierū quos v̄m̄ de quib; audim̄ et quib; quērat̄ s̄i
 tam̄ in egypti solitudine q̄ in libya et m̄thēbayda mensom̄te dem̄de ecclē in
 mesopotamia palestine syrie et in p̄tib; occid̄m̄s Rome et campanie in hoc
 opusculo m̄lta salutaria explicabo. Sūt et istorū p̄or librorū fere et copla
 in quib; multa bona et miranda exempla et dicta narrant̄ de vita et de
 doctrina st̄m̄ p̄m̄ ac mulierū p̄l̄ st̄m̄ sic sūt. S̄m̄d̄ctica ayelama et alie
 plures quard̄vita et doctrina narrāt̄ in exemplū xpi fidelib; m̄isde lib̄s
 quorū plures ecclē in solitudine deo f̄uebant̄ ut p̄z in tuenti et legenti
 libros predictos s̄fuerit aut̄ s̄i p̄tes in heremo dispersi quorū erat̄ i n̄ia

bilis multitudo per diversas cellulas degentes Dicebat aut unaqueque domus
in qua fratres habitabant cella fuerit et in pluribus locis celle in mirabilis sicut
legitur in primo libro cap. xvij. Venimus ad nitivum locum famosissimum in omnibus
egypti monasteriis in hoc quinquaginta non multo minus cernuntur vicinia sibi taber-
nacula in quibus aliqui plures simul aliqui pauci nonnulli etiam singulares habitabant
Sicut autem monasterium quasi stacio monachorum Post hunc vero nitivum locum alius est
locus in deserto madiri decem fere ab hoc milibus distans quod per multitudinem cel-
larum in heremo illo colla vocaverunt heremum est enim vasta in qua cellulae tanto
inter spacio dividuntur ut neque in conspectu sibi invicem nec in vocem audiri sint
potest et alibi in pluribus partibus mundi et diversis locis eandem partem ut super pos-
tulo et in prologo libri quarti fuit autem monaqueque cella unus gubernator sive sa-
cerdos sive laycus qui apud eos dicebatur senior pro vel senex sive abbas qui
idem sonat quod pro vir et abbas nomine acciperent et alii secum habitantes dice-
bantur discipuli qui fuerunt sibi nominibus licet et honestas obediens tamquam
seniori et sapientiori Et si plures unus habitabat in una cella eademque nomina-
bant alii fratres proem ab reverentia specialis discipline In pluribus autem cellu-
lis habitantes fratres habebant cum seniorum vel discretiorum pro spiritum
vel laycum cum omnes proes et fratres in cellis sibi subiectis obediunt qui dicebat
pro multorum monachorum Sicut legitur in libro primo cap. v. Vidimus senem nomine
pyron discipulum sancti anthony et postea amorem proem multorum monachorum Et
cap. xvij. eiusdem libri vidimus et alium senem sancti proem nomine apollonid monachorum
curie quingentorum proem in heremo sub quodam monte habitantem famosissimum
thebaida simbus Et cap. xvij. eiusdem libri vidimus et alium senem apud the-
baidam nomine ar multorum monachorum proem Et cap. xvi. eiusdem libri vidimus et
alium senem presbyterum in regione arsemie nomine Serapionem sub cuius cura
plura et diversa monasteria et quasi pro milia monachorum habebant Et sanctus an-
thony pro et abbas fuit multorum monachorum qui fuit laycus cuius discipuli
fuerunt martharius et amatus in magna cella inter apolloniam et mare ru-
brum iuxta quod dicitur piper ubi recipiebant homines advenientes visitandi gratiam
ad sanctum anthony Chromas presbyter Nivie libro vij. cap. xxxij. Quod plures vi-
sitari gratiam venerunt ad sanctum anthony sicut ad alios sanctos proes ad quos poterat
aditus habere quenerunt homines multi utriusque sexus viri ac mulieres vo-
luntati castitatis hinc et etiam seculares visitandi gratiam propter monita salutaria et
exempli querendi et propter edificandam vitam sicut non plures homines de quibus prolo-
gum eadem prolati sunt in ecclesia sicut episcopus Sicut legitur libro vij. cap. xv. Desco na-
thanael symone qui quodam tempore venerunt ad eum vij. episcopi visitandi gratiam sicut
et ad alios sanctos proes quenerunt episcopi sacerdotes principes tribum et multi de
populis quibus Sicut in multis partibus in pluribus locis scriptum invenit fuit et
in mirabilis multitudo sanctorum proem habentes sub se plures discipulos qui viginti

erue sine flomerunt in magna obedia et deuocoe sicut patet in tuenti et lo-
 genti libros de uita sctoz pmi pur scribe herod Similit et in opulacoe habid the-
 rosolomite qui distinguit tres libros de uita sctoz pmi plus q̄ ter capta q̄mētes
 In dyalogo Seueri epi de uita scti martini epi turenss li 1° postumano refert
 de uita sctoz pmi multa et miranda quilibz q̄mēt ad xpo capicula q̄ reatit postu-
 amianus seueri et gallo discipulis scti martini et apē diuersas mudi ptes p̄micias
 et palestina et sicia egyptiacas adyt ad temiad arstendi gra sctoz p̄ces Idem quoz
 postumianus cap 1° xvij sic ait egi q̄ diu vna semper et sapia egipti monachos p̄-
 dicabo laudabo Annacharitas mirabor heremitas similit et alios libros in toto orbe
 etiā de singularibus conis sctoz conscriptos in diuersis mudi climatibz Et sanctus thomas
 de aquino doctor de uita solitaria in sua summa q̄mēmorat vtrū perfectior sit re-
 ligio in societate viuendi uel agendi solitaria uita Et videt ar cap 1° lxxxvii
 q̄ anta spualis necessaria ē ad operandū perfectioms q̄ mutuo se in struit et vō
 et exemplo et correptione se confortat et uiuat Vita solitaria q̄petit iam p̄fectis q̄
 m̄p̄fectis et ualde p̄uolosa nisi per di grām sup̄plet sicut p̄ in beato anthonio et
 b̄ndicto Item augustinus in libro de opibz monachoz dicit illos ēē p̄iores qui a
 q̄spectu h̄m̄i sp̄ati nulli p̄cedit ad se accessū q̄ntū in ip̄is ē conuictos in maḡ
 intencione orōndi Et sctus gregorius in quōto libro dyalogoz solerter narrat de
 exemplis antiquoz p̄m̄ Et etiā magna deuocoe q̄ h̄nt ad uita solitaria et
 multa p̄uolosa et egregij scti ecclie doctores collaudat in suis scriptur̄ uita et
 statū heremitaz

Heremus paulus p̄m̄is heremita ut testat herod qui uita eius s̄p̄it seructo perse-
 cutioe xp̄ianoz sub aualeriano impatore qui regnauit anno dñi 311 et lvi hero-
 mido frustissimū adyt q̄ etiā in canonicā martini lo Idem em̄ sctus paulus p̄m̄ herē-
 mita dicit eo q̄ ip̄e p̄mo uita et statū heremitaz incepit a quo et sedes ap̄lica sctoz
 m̄heremo degentes sctoz scti pauli p̄m̄ heremite et tempe scti anthony et scti herod
 uita s̄p̄it in toto oblitus usq̄ h̄c q̄ semper in uentronu uiri discreti et boni et
 s̄ nō ubiq̄ tamē alicubi sicut et in diuersis mudi p̄tibz In ytalica contra roma
 In campania In alicia In ungaria In germania sup̄ior et in s̄uā inueniūt discreti
 et boni uiri laudabilem et p̄babile uita ducentes in heremo alicubi duo simul et cel-
 lis alicubi aliquis singularis gerentes habitū et uestem sctoz q̄suetudine t̄uā
 ubi habitabant de panno simplici gressu p̄ maxie aut cappas rotundas aut sta-
 pulā s̄ cucillas puas cū mantellis legit̄ in uita p̄m̄ li 1° cap 1° Sicut em̄
 quiddā in egyptoz monachoz habitū non t̄m̄ ad uita corpis q̄ntū ad morū s̄m̄ā
 q̄gruentiā cucillis nōq̄ p̄p̄uēis ide stapularibz diebz ac noctibz ind̄stinent v̄tū
 s̄ ut innocentiā et simplicitatē iugiter custodire etiā imitacoe uelam̄is q̄mone-
 ant Post hoc angusto pallio tā amictu h̄uilitate q̄ utilitate precij colla p̄ter
 et humeros tegit et sic de alijs uestibus solitarijs sine heremiticis q̄p̄tēnātibz
 Aliqui etiā p̄m̄it s̄ fratres laborantes manibz aliqui conuictos s̄m̄ euangelicam

paupertatem renūciantes p̄p̄is nihil mercede licēe torquentes sed p̄m̄d regnū dī que-
rentes hec om̄ia adiciuntur ap̄t̄s d̄m̄e p̄videnāe se q̄mittentes d̄ns et saluator p̄stet
eos per simplicitatem et tenuit̄ d̄m̄osim̄ā sacerdotes et layci quorū aliqui h̄m̄t accessus
hōm̄ p̄uit et antiquitas s̄i patres habuerūt sicut et patuit s̄m̄ cap̄ 11 huius tractatus
Alij in pluribz alijs in paucis sed vicia et famā corp̄ laudabilem et p̄batā habentes
inter se obediām sicut antiqui patres h̄m̄ssē legunt̄ vnde quorū cella s̄m̄ gub̄er-
natorum sive p̄m̄ sub eius viciū disponant̄ domus uel cella Et si inter plures
coros discretos inueniūt̄ am̄d̄ discretiorē deuotiorē uel st̄torem de pluribz cellis
h̄m̄t̄ reuēsi ad eā p̄pter magna salutaria huius vite s̄i solitūe cui obediūt̄ t̄ ai-
bus licet et bonis saluis om̄ibz q̄ ad fōmā s̄e m̄ris eccl̄ie p̄tinent Cui igit̄ s̄m̄t
diuersi in diuersis cellis sacerdotes t̄i s̄m̄t et q̄sensū suorū op̄orū heremid̄ in ha-
bitant̄ layci sine sacerdotibz in cellis habitantes requirūt̄ suos p̄rochiales p̄s̄d̄s
in licetis festiuitatibz confitendo ap̄t̄s p̄tā sua et recipiendo sacra et quōdā ab-
ap̄t̄s et s̄m̄t obediētes om̄ibus p̄ceptis et mōit̄ s̄e m̄ris eccl̄ie tamq̄ uere ka-
tholica seruantes acūm̄ia canonica eccl̄ie et festa d̄m̄i et beate marie uirginis et
festa s̄t̄orū t̄i p̄p̄ari celebratōe indicta confitentes p̄tā sua p̄p̄o sacerdoti recipiē-
s̄ sacra quōdā ab eod̄ sacerdote in festiuitatibz licetis p̄ficientur et s̄m̄t et tenentes
om̄es articulos sacre f̄di catholica et om̄ia quecūq̄ docet tenet et approbat s̄d̄ m̄-
eccl̄ia s̄d̄m̄ orthodoxā fidem et in h̄is om̄ibus s̄m̄t p̄fuerantes Et q̄ in h̄is
displacere possit que ad orthodoxā fidem p̄tinet op̄ari exōntes ad emendā s̄d̄m̄
fōmā s̄e m̄ris eccl̄ie tamq̄ filij obediēcie p̄missa op̄ant̄ s̄d̄s in heremo degentes
Si quis sacerdotū uel laycorū cuiusq̄ condicōis existens uellet eos in delite uos-
are et artare ad ea q̄ uero corp̄ et s̄tati s̄i heremiticū nō querent̄ uel sive fame nō q̄-
petent̄ illa em̄ obediēcia inter fratres in heremo degentes obseruata nō est
noua adinuentio sed p̄tā sicut nec corp̄ uita sed ē hereditaria uire res antiq̄ here-
ditario iure a s̄t̄is patribz p̄oribz tamq̄ speculō s̄tatis corp̄ suis successōibus et fi-
lijis karissimis relicta et discretis et bonis uiris in p̄m̄s temp̄ in heremo degenti-
bus s̄tati acceptōe s̄e m̄ris eccl̄ie deuotissime habita et diligēt̄ obseruata Per
q̄ artant̄ s̄d̄s sicut antiquit̄ fugē m̄d̄m̄ caue ab illatis raro egrēdi de heremo i
seculū p̄d̄ere in cellis uacare deo tempus ualēt̄ q̄sumē uesp̄gia s̄t̄orū p̄m̄ pro
suo modulo m̄m̄t̄ Et si non ita perfecte sicut antiquis temp̄ibz fecerūt s̄d̄s t̄m̄ p̄
facultatis sive potentia facit q̄ possint v̄ uis aliquis s̄t̄orū obseruācie p̄ualis p̄-
nūt̄ in tanto rigore obseruācie b̄m̄ potit̄ sicut antiquit̄ obseruabāt̄ q̄ nā h̄m̄a de die in
diem decēpit̄ in uiribz et declinat̄ ad defectū Vita em̄ s̄t̄orū p̄m̄ potit̄ p̄pter
hoc m̄o exemplū legit̄ Nō q̄ in om̄ez modis sempit̄a obseruācie potit̄ p̄fecte sicut
ap̄t̄ fecerūt Sufficit ei q̄ uicariū exemplis s̄t̄orū m̄t̄at̄q̄ suis edificat̄q̄ dil-
genter et ad toto mentis affectu sanat̄ s̄m̄d̄ posse Vn̄ Ambrosius de s̄t̄a ag-
nete uirgine s̄o om̄ s̄t̄orū per lictas tradit̄ exempla ut unus quisq̄ p̄

qualitate serous et petate amoris modis sui ppositi tenent. Et ne toxicata de-
 lectatione humana irretiantur fratres in heremo degentes magno est conatu antiqui p-
 patres ad hoc mechantur non egredi faulit de suis cellis heremitoris ad seculum quia
 egredientibus sepe fratribus de suis cellis multa imminet pericula dixit enim sanctus anto-
 nius Sicut p-ces in p-cto moriuntur ita monachi tardantes extra cellam p-ducuntur aut
 si cum hominibus seculis amantur extra cellam aquiescit sic p-posito resoluatur quod
 uerum heremita heremita dicitur non licet potest qui sepius de cella egreditur ad seculum
 nisi causa rationis seu necessaria urgente habebant enim sancti patres antiqui plures sacer-
 dotes inter se heremum colentes siue in habitantes sicut legitur in uitas p-ri s-cti
 macharum cydorum Serapionem et plures alios p-ros ad quos sancti layci tunc t-ros
 in alijs cellis in habitantes in festiuitatibus aliquibus uel diebus dominicis p-sacra quibus
 quenerunt aliqui raro quicabant alij sepius p-ri quod ipse inspiratio sua adeo
 quoque sancti tunc p-ri tempore se dispersi a remotis ab inuicem cellis nec habent in-
 se sacerdotes sicut antiqui talis aut consuetudo inuenit quod acceptat sicut in cella
 p-ri layci requirunt suos sacerdotes p-rogiales in licitis festiuitatibus alij impluibus
 alij impauas p-ri dominus ipse inspirauit p-sacra quibus corpus christi nec licitum est
 heremitis ad die uel cellam sepe egredi de suis cellis ad ecclesias alias non possent di-
 ci ueri heremite Si enim cotidie uel cellam omnibus diebus dominicis et festiuis uisitant
 suas ecclesias occupati suis laboribus et curis seculi Si enim fratres exirent sepius de
 heremo sine causa rationis et necessaria hoc est contra bonam solitudinis Dicit enim uox
 domini ad sanctum asenium Si uis saluari fuge hortes et pede micella et quiesce Non enim
 bonam solitudinis debet in scandalum trahi ab hominibus seculis Quia nichil ma-
 gis edificat homines uita sapientes ex parte heremitarum sicut q-ntum mane in
 heremo fratres et raro exire de uero q-ntum per confessionem sacerdoti p-rogiali quod sunt
 fideles in p-ri fratres ad minus semel in anno ad festum pasche sicut non plures In
 hoc munda merentur apud dominum sacerdotes audiendo confessiones sicut heremitarum
 et paritendo ipse sacra quibus corpus christi ad requisita ab eis sunt quod uita
 cotidie arant p-suis confessionibus et p-rogia ecclesie salute tamquam uel ad lere dei
 dominus enim christus reputat sibi fore factum quod bonum uel malum suum suum impen-
 dit sicut aquibus bonum remunerando malum puniendo sicut ipse dicit in eu-
 angelio Quod fecistis uim de his fratribus meis minus in fecistis Non est obligatus
 frater in heremo ob amorem christi degentes ut licitum est eis a sacerdotibus p-rogia-
 libus ad hoc artati debent non possunt de iure cotidie uel omnibus diebus dominicis et
 festiuis uisitare suas ecclesias p-rogiales seu alias quascumque cellam p-ri dominum officium
 ad audiendum quod quidem officium bonum et sanctum est et frater in heremo in suis cellis des-
 vacantes illud tunc amare et in seculo mentis suo affectu cum omni reuerentia et
 deuotione tamquam solacium et fundamentum sicut in uita ecclesie amplecti debent Et p-ter
 quentis hominum qui ut frater sicut in cellis sicut dicitur p-ri panem et p-ri p-ri

moritur Ita et monachis perit si foris cellas tardas voluit Quam meritorum sit et
 laudabile fructus heremitis otinuo manet in heremo in suis per exempla predicta
 Bernardus ad fratres de monte di Celle siquidem et celi habitatio cognate sunt quia sic
 cellas ac cella munit videntur hinc aliquid cognatione nominis sic et pietatis a celando et celo
 et cella nomen videntur hinc est quod celatur in cellis hoc est in cellis Ita quod non dicitur vacare
 deo sicut deo quo tamen secundum ordinem secundum pietatem fideliter celebratur in cellis audio dicitur in
 angeli de cellas hinc preliis et equis delectat in cellis sicut et in cellis sicut autem gratia fructus
 ventris sui cella fouet mittit amplectitur et ad plenitudinem per personam producat et
 colloquio de dignitate efficit aliam vero et qui non est filius gratia cuius a se patitur et qui abor-
 tuum euomit tanquam inutilem ac noxium nobis nec diu tale pati potest in istis offerit offi-
 cia pietatis Venitque per superbis et asportat eum manibus peccatoris et mouet ad
 et expulsus non potest stare sed sicut miser in diebus et tremebundis Sicut caym a facie domini
 expulsius vitiis et demeribus ut qui per inuenit eum morte gradat Vel si aliquid diu
 durauit mea non virtutis gratia sed peccata inopia sic est et cella quasi carcer sicut
 sicut conuenit sepultura pestilentiae autem flagellatio sapiens sapientior est seruo autem
 dei per autem proficiendum autem desistendum autem super se mittit autem in misericordia mergit Quia
 incipit in pace perfecte si iam in profectu es et hoc ipsum iam perfecte age Si iam aliquid
 perfectionis attigisti te ipsum in te incipit metire et dicit tamen apostolo non quod iam apprehenderim
 aut perfectus sum sed si forte apud quendam in quo apprehensus sum Vnde autem est necessarium
 quod de retro sit oblitus ad ea quae sunt anteriora me extendens ad estinatos persequor prouidit
 superne uocatus in christo ihesu dominus meo

Fuit autem apud antiquos praeter istos differentia inter anachoritas et heremitas
 Heremite habitabant in cellis ut super positum est quare nunc infinitis antiquis
 fuit antequam regule monachorum suo religiones esse ceperunt Sed et in isto tempore plures
 sunt heremite in diuersis locis tunc ut supra patuit dicit autem heremita quod in her-
 mo dicitur vnde anachorite vero fuerunt sicut scribit de eis in uitas per in libro
 in capitulo vii habitabant plerique in heremo sine ullis tabernaculis quos anacha-
 ritas vocant Vnebant herbarum radicibus in nullo loco certo consistere ne ab hostibus
 uisitentur aliqui in amano loco erant manserunt uel speluncis manserunt quod per primum fuit
 sicut paulus per heremita perca sicut anastius et alij quia inter tantam multitudinem
 heremitarum pauci inueniebant anachorite quod fuit super humanam naturam excellentis
 ita ut inter .x. milia heremitarum habitantium in cellis centum uix inueniebantur
 anachorite sine cellis habitantes tunc temporis ad humanam naturam ad huc fortior et
 ualidior fuit quam nunc sit Vnde nunc per isto tempore in diuersis montibus et in montibus plures
 inueniuntur heremite in cellis habitantes et in ista audire de anachoritis sine
 cellis habitantibus dicit autem anachorita quod reclusus a choris et a turba hominum
 ducens vitam Summe tamen cum sepe per aliquo ad nos cum anachorita dicit her-
 mita quia in heremo dicit vnde etiam sicut paulus per heremita licet fuit
 anachorita in speluncis habitans in in katologo sicut in scribit sicut paulus

primus heremita quia apud inter amicos antiquos suos presertim primus heremidus inha-
bitavit. Petiit tamen distinctione anachorita et heremita sicut super patet. Sunt
et quidam oblatantes rabie vesana. stultate huius vite sed heremitarum seu solitariorum
non modicum detrahentes sibi incipit deputo sacre scripturae modicum haurientes ne-
tientes quid dicant. in stultitia vanitas raro intingentes et vacua extrahentes multum
verba profert quae legunt in breuariis suis sive in lectionariis et de aliquibus anachori-
tis et de sancto paulo primo heremita et de sancto amosio. Nam inquit non invenimus here-
mite. Non enim voluit scire differentiam anachoritarum et heremitarum super positum de-
rogant iam scribit catholias in heremo ob honorem christi de gentibus in decem et octo
die sine ad in ecclesia legant in suis et eisdem breuariis sive lectionariis de sancto
anthonio et de sancto marthano et de sancto arsemo qui fuerunt heremite habitantes. Et
cellis hinc discipulos sicut legitur in vitas primus. Non enim abhorreant fratres
in christo fideles in heremo de gentes contradictione linguarum dicit enim sanctus Hieronymus
Gratus ago deo quia dignus habitus sum quem odit mundus maleficem non gar-
runt sed scio ad regnum celorum pervenire per infamiam et bonam famam. Non vana obdi-
mei nomine atque invidiam commissa in fidelium me persequatur turba. Ut in molybdeno
meo solidus in surgat hic mundus tantum ut mercedem pro laudari et sine
pollucationis sperare mercedem. Grata itaque temporatio est et desideranda cuius pro
mundus appetit desiderat in celo. Nec maledictio gravis est que divina laude mittit.

Bernhardus ad fratres

De monte dei contra oblocutiones dicentes novitate hanc esse dicit sic
Novitatem ergo dico per linguam neque aquarum contradictione abscondat nos deo
in abscondito faciat sicut acontinuat hanc iniquorum vel impiorum qui cum ma-
nifesta luce vitatis obnubilare non queant. De solo novitatis nomine can-
lantur veteres christi et in veterati more nescientes nova meditari. utres vo-
teres non capientes vnum novum quasi eis in simderet impet. Sed hec no-
vitas non est rebella novitas res est enim antiqua religionis perfecte si-
date pietatis in christo antequam hereditas ecclesie dei a tempore apostolorum mo-
strata. Namque novum gratie sole oportet iohanne baptista in servata et in
novata ab ipso domino familiarissime celebrata ab eius discipulis ipso presertim
contubita eius transfigurationis gloriis cum viderent qui cum eo in monte
santo solitarius petrus grupuit dicens domine bonum est nos hic esse si vis
faciamus hic tabernacula tibi vnum aaron vnum et helie vnum. Ibi pe-
trus concupivit vitam heremiticam in cellis habitandam quae tabernacula facta
voluit et non anachoritarum quia tabernaculis habitabant in heremo.
Bernhardus in eodem libro post passionem iudei domini calente ad huc modum
fidelium effusi eius sanguis aeterna memoria solitariarum hanc vitam profiten-
tibus et paupertate spiritus sancti et in spiritualibus operibus et contemplatione
dei purgationis deserta repleta sunt quibus legimus paulum martharum

arseniū et alios quā plures in s^{ta} g^ustacōe op^ontes dileant ergo qui in te-
nebris de luce iudicantes nos o s^us arguit nouitatis ex habundantia male vo-
luntatis ipi potius arguendi ueritatis et uanitas sed et laudatores et de-
tractores semper estis habituri sicut sicut d^os laudatores pietate etq^u bonit^e
in uobis amant hoc in eis amate detractores simulate et p^oris orate h^o b^oh^oad^o

Sanctus petrus celestis fuit heremita
 h^os discipulos aliquos sicut qui postea fuit electus in s^um^o pontifice Roma¹
 Cui successit Bonifacius octauus qui fecit et confirmauit septid^o lib^o de decreta-
 lio sub anno d^om^o 1170 et 1171. In quo laudabile fecit mentione de herem-
 itis in quodam decretali titulo de excessibus prelatorum cap^o 1. Vbi sic dicit. Ad ex-
 ce^o q^u predicatores et minores et alij mendicantes in ciuitatibus in nullis castis a
 lonis alijs ad habitandū domos loca de nouo suscipiunt siue olim suscepta dimit-
 tit sed ibidem ad alia transferentes diuersa q^u pueniat et frequentes clamores
 ad sedem ap^olicā pferant Nos super hoc puidere uolentes hoc ppetuo p^ohibem^o
 edicto ne demceps aliquis uel aliqui de predictis quibuslibet sup hoc p^ouideg^o mo-
 niti existant q^u ipis qua tenorem p^oncis constructio^o nullatenus uolunt suffragari
 in aliqua ciuitate castro uel villa seu loco quocumq^u de nouo recipere seu factens recepta
 mutare uel ea uenditionis p^o mutacionis donacionis aut om^os alienacionis titulo quocumq^u
 in alios transferre p^osumant absq^u ap^olice sedis licentia speciali plena et expresse fa-
 ciente de p^ohibitione huius mentione si secus fecerint irritū decernentes p^o h^oc ta-
 mē eis qui dixerint vitam heremiticā seu solitariā eligendā de maiora s^uo^o licent^a
 q^u in cellas mansiones siue habitacula in heremis siue in locis q^u nō fuerint hom^o
 habitaco^os de p^oximo possint acq^ure aut mutare nō intelligim^o interdicitū ibi rō-
 memorat ap^olicus de heremitis in cellis habitantibus q^us em^o tanomā expresse ap-
 p^obat statū heremitarū in iam s^opta decretali q^u d^os g^oh^os papa p^oxy^o laudabil^o
 app^obat statū heremitarū sic dicens ad p^opetue rei memoriā p^ofecte q^utemp^oacōis sui
 d^o in nocentis uite meritis et op^oratū laudabilū atōmū in fide flagrantia de-
 uotōis existētia et habundantia caritatis de^o s^o caput eccl^oie sue s^o solit^o
 et in cultu sui suauissim^o nōs celebrat et deuote s^ota^o memoriā renouat^o p^opendit q^u
 pe d^ona grā h^os qui superne maiestatis excellentie puris et deuotis affectibus
 obsecantur p^o corp^o laboribus tenup^o et ipis et^o uite gaudis h^ouit p^omercede
 Si igit^o in sponsa x^opi eccl^oie militantis fideles d^om^o uentū aromatis redolentes
 aromatis pontifice et successore beati petri et alijs x^opi uicariis in bonis conuen^o
 op^oibus ad illa fauorabil^o p^omonent^o grossis tractant^o fauibus et optime tuto-
 lo munimine laborant^o ut in pauis plenitudine quiescentes liberis et quietis
 mētibus pensū soluat^o altissimo de h^ote s^odm^o ut infra q^u constitucōes q^us idem
 d^os ioh^os fecit contra begmas et alios deonta app^oata nō existentes seu
 de ord^ome nō app^oatos ad statū heremitarū in nullo se optendit^o alia h^omit^o
 fuerit in fauore et grā sui et s^uarū p^odecessorū seniorū pontificū s^o et n^oie

et semper ab imas eius status fuerit et ad huc sunt in fauore et graua sedis apli-
te sicut patet p̄dicta q̄ dñs engelhardus p̄br et doctor secretar et dñs legid
exceptor p̄ tunc papalid constitucōm in scriptis declarauit p̄ditas constitucōes ad
statu heremitarū in nullis se extendere. Et in ore constitucōm papalid heremitas
in nullo volumus grauari cū p̄dite constitucōes ad heremitas qui sūt p̄m̄q̄ ordo
in ecclia dī aliquo mō se non extendant. Et dñs Eberdmensis qui postmodū fuit
cardinalis ep̄us hōmensis qui papā consecrat et pallio orat in sua summa dñi hō
tens expressē loquit̄ de heremias l̄o 19. ad collatōib̄s xxv. de testamētis
cap. v. Alius possit vtrū heremite possint testari q̄ si nō renūciauerit seculo nō
se alicui ecclē tradiderit vitam mutando possint testari cap. xviii. Et qui paulos
Si autē renūciauerit p̄p̄s et se alicui ecclē tradiderit non possint testari nisi de
q̄sensu eorū quibus se tradiderit. Si em̄ aliqui imperfecti uel mali inueniūt in h̄
statu heremitarū hoc bonis non debet imputari quia bonos collaudat uita ma-
lorū quia opposita iuxta se posita magis elucet. Ab imas em̄ mudi semp fuerit
bonū et malū ueluti caym et abel dāuid et saul petrus et iudas. Dicit
em̄ ioh̄es in canonicis sua dñob̄s operari quiddā p̄d nō erant ex nob̄. Et ap̄l̄s
paulus infidelis si distat in conspectu sc̄p̄ fuerit etiā mali p̄pter quos s̄
non fuerit deterior p̄ malos antea bonorū non ē q̄tempneda. Et de bono soliti-
dinis dicit hugo cardinalis p̄dicator in concordys Bible et adducit plures
auctoritates textuales. Ecce elongaui fugiens et mansi in solitudine p̄b̄ l̄o 19.
Similis factus pellicano solitudinis. Glosa in pellicano significat̄ paupes
in heremo ut dicit nicolaus de gōys in sua glosa sup̄ psalmid. Sedebit solita-
rius et tacebit et leuabit se supra se. Ponet impulus os suū si forte sit sp̄s
dabit patienti se in maxilla saturabit̄ ob̄p̄rius q̄ nō respiciet in sempiternū
dñs. Et adducit eam in solitudine et sibi loquit̄ ad cor eius adsee 19. Fiat tū b̄q̄
tū in deserto ~~l̄o dicit q̄ uelut dicit em̄ basilius et angeli amstrabat p̄ p̄~~
marci p̄mo c. Et alit̄ ihs in deserto locū sibi q̄ orabat dicit em̄ basilius
Solitaria uita celestis doctrine est stola dñarū arcū et magistra. Illic deus
torū est q̄ sufficit uia qua tendit atq̄ per qua ad summē uitatis agnitionē
p̄uenitur. Unde auḡ in glosa sup̄ ps̄ dicit. Dū uenio ad fontē uite dico hic in
l̄o ē hic nō nichil p̄dest hic amēs amo hic nemine timco dñe ad statū huius
p̄fecte q̄templacōis ille nos iudicat q̄ sine fine uiuit et regnat amen.

Querit vtrū fides catholica om̄ bonorū sit fundamentū sine quo
possibile ē placere deo. Necessē est credere vna catholicā et aplīcā
eccliam q̄ tra q̄ nullū om̄o saluat̄. Santa etiā ē ecclē auctoritas ut dicit
beatus auḡ q̄ euangelys non credom̄ n̄ ecclē ad hoc me mouet firmiter.

credo et simpliciter confiteor quocumque scilicet in ecclesia creditur aut scilicet approbante galio sta-
 nunt dicit enim saluatus Acta e uia q dicit ad uicem Et iterum contendite intrare per
 angustam portam Et multe sunt que uidentur hominibus bene quare uolunt ducere homines
 ad mortem Quare ergo est ambulandum in uia dei quia ad uiam ueritatis q ueritas in quodam
 subtili medio consistit scilicet uia ueritatis in medio duorum errorum et uia ueritatis in medio
 duorum uiciorum Ne ergo uideatur malicioso et inuidioso aut iniquo conceptibus aliis dixisse
 de statu beguardorum uel beginarum preterea contra deo q non intendo nec intendi cumq
 aliis afferre ea adij uel ad ledendum aliis in fama uel quocumq modo contra deum Et hec sunt
 motiua mea in quibus non intendo aliis dicit contra ueritatem quocumq modo p sedem apostolicam
 approbata Et subitio me correctioni et instructioni precapue uenabilium doctorum sacre
 theologie nec non iuris canonici et omnium quorum inter est simpliciter in formam primo
 mouerunt me constitutiones sic ecclesie primo q prohibent e ne quis nouam religionem
 in ueniat q in uia religionum diuersitas confusione inducat p q de reli. do. Ne
 nimia. Et in vi. li. e. titulo. religionum diuersitate hnt q generale consilium q multa
 deliberatione uetat ne aliquis de cetero nouam religionem in ueniat uel hnt nomen sibi r
 ducere possit uel hnt nomen religionis assumat ut p in constitutione scilicet romana ecclesia
 Et ne statum beguardorum sine beginarum uel hnt aporum uel statum aporum diuidi forte as-
 sumptum uolentis quomodo fecerit sine speciali licentia pape sub pena excommunicationis
 q si status egit nouit se inuenerit Unde omnes beguardi et begine p eam operari
 tancur et status aporum dampnat ut p. de. de. reli. do. ad de quibusdam mltibus
 Vbi not. hnt andree et constitutio concilij generalis Et ordo mtorum q dnt
 tercij ordinis non meludit tnd ille sorores pmetat obedienciam et reglar hnt
 no ppe ad ra subalia sed quiddam modum uiuendi p se approbat Concordat tnd eo pau-
 lus gentilis et plures alij No nulli uero dicitur appoitid ut hnt delignano in
 hac delacione glosatay dementmarz aug her uba hic non excludit Sorores de
 ga regula que fuit approbata p dnm nicolaum em ut manifestat doq hnt xpy
 p suas patentes hnt her ille solutio Sorores de ga regula que et quid tales no
 meludit ad hnt regula non approbata et hoc not. hnt andree et alij Et q
 uiuendi ritus et hnt malis beginis approbat sectan ad recto no excludit ut
 not. hnt delignano et alij et est id eo q nec talis hnt nec uiuendi ritus
 in iparum regula inuenitur gressus Et hoc expresse patet do. qo. in constitutione
 scilicet romana ecclesia exco q quilibz mediet in ga excommunicationis qui in tunc dampnato
 pnapat tunc extra desma operacois Nup r. Si concubine ergo et hij Quac
 ergo religiosi fauente cogitacois inuenerit ut in lra Et defenulabz not. hnt
 delignano ut non inuenerit tnd si deuoluissent op dederunt ad audienam pu-
 mentur tnd alijs penis acquirere inuoduct S. qoe alia negligit q dico q men-
 ditatis reprobat lxxxviii qoe Sup dyatom Unde auctoritate multe ueris
 et noui testameti lxxv. ius nale. dicta scilicet. uita q exemplaris corp. sta

